

VUČ U VODO / GREGORJEVO

Za uvod

Si vajenec v eni izmed tržiških čevljarских delavnic (_____). Piše se leto 1881, je _____, predvečer _____. Takrat čevljar, tvoj mojster, v svoji delavnici preneha z delom pri _____. Dan namreč postaja vse daljši in umetne luči ne potrebuje več. Vajenci pa se takrat spomnite na star običaj, ki v Tržiču živi že vrsto let, imenuje se gregorjevo ali vuč u vodo. Kar med delovnim časom (šihtom) bi rad izdelal _____: pehar (_____) bi rad napolnil z oblanci, vse skupaj pomešal z močnim lepilom in vse zvečer zažgal ter spustil po Tržiški Bistrici. Mojster ti bo ustvarjanje med delom dovolil le, če boš uspešno dopolnili ta učni list. Zato le brž prični z reševanjem. Namige najdeš v delavnici.

Nekaj zgodovinskih drobcov o šegi

Kot kažejo viri, bi lahko imela šega spuščanja luči po vodi predkrščanski izvor. Povezana naj bi bila z darovanjem vodnim božanstvom. Na vodo ali vanjo so dali _____, s čimer so naravi dali moč novega rojevanja. Ti motivi so se sčasoma izgubili. Kažejo se le še v kurjenju kresa, vihtenju gorečih _____ v obliki osmic in v »darovanju« luči vodi. S spuščanjem luči po vodi so kasneje simbolično oznanili prihod pomladi in daljšanje svetlega dela dneva. Sv. Gregor je po starem julijanskem koledarju namreč godoval na prvi pomladni dan, torej _____, a se je praznovanje njegovega godu z novim koledarjem v 16. stoletju preneslo na _____.

Najzgodnejši podatek o šegi spuščanja luči po vodi na predvečer gregorjevega sega v sredino 19. stoletja, vendar je večina pisnih virov iz 20. stoletja. Običaj ni značilen le za Tržič, poznajo ga tudi v Železnikih, Kropi in Kamni Gorici, kjer gregorčke imenujejo »barčice«, ter v drugih slovenskih krajih (Šenčur, Voglje, Brnik, Ribnica na Dolenjskem). Šego so poznali tudi marsikje v Evropi: na Bavarskem v Nemčiji, v Švici, na vzhodu Francije, na Češkem, v Makedoniji.

Opisana šega je _____ kulturna dediščina.

Slovensko valentinovo ali dan, ko se ptički ženijo

Si vedel, da je gregorjevo tudi slovenski praznik ljubezni? To je čas, ko se ptički ženijo. Praznik je dobil ime po papežu Gregorju Velikem, ki je živel v 6. stoletju in je veljal za dobrega cerkvenega učitelja. Po ljudskem izročilu velja sveti Gregor za začetnika pomladi, goduje 12. marca. Sončni žarki postajajo vse močnejši, dnevi vse daljši, rastline se začnejo prebujati po zimskem mirovanju in ptički že veselo žvrgolijo. Po starem običaju so se dekleta nekoč na gregorjevo ozirala v nebo. Prva ptica, ki jo je dekle zagledalo, je naznanila, kakšen bo njen mož.

Otroci so mislili, da se na dan svoje ženitve ptički tudi gostijo, zato so po drevju in grmičevju iskali jedače. Da bi jih razveselili, so jim ponekod starši začeli skrivati priboljške in jih potem peljali na ta kraj ter jih pozvali, da poiščejo, kar je ostalo od ptičje svatbe.

VUČ U VODO / GREGORJEVO

Za uvod

Si vajenec v eni izmed tržiških čevljarских delavnic (berštat). Piše se leto 1881, je 11. marec, predvečer sv. Gregorja. Takrat čevljar, tvoj mojster, v svoji delavnici preneha z delom pri luči na gavge. Dan namreč postaja vse daljši in umetne luči ne potrebuje več. Vajenci pa se takrat spomnite na star običaj, ki v Tržiču živi že vrsto let, imenuje se gregorjevo ali vuč u vodo. Kar med delovnim časom (šihtom) bi rad izdelal gregorčke: pehar (camboh) bi rad napolnil z oblanci, vse skupaj pomešal z močnim lepilom in vse zvečer zažgal ter spustil po Tržiški Bistrici. Mojster ti bo ustvarjanje med delom dovolil le, če boš uspešno dopolnili ta učni list.

Nekaj zgodovinskih drobcev o šegi

Kot kažejo viri, bi lahko imela šega spuščanja luči po vodi predkrščanski izvor. Povezana naj bi bila z darovanjem vodnim božanstvom. Na vodo ali vanjo so dali ogenj, s čimer so naravi dali moč novega rojevanja. Ti motivi so se sčasoma izgubili, najdemo jih le še v obrisih. Kažejo se v kurjenju kresa, vihtenju gorečih metel v obliki osmic in v »darovanju« luči vodi. S spuščanjem luči po vodi so kasneje simbolično oznanili prihod pomladi in daljšanje svetlega dela dneva. Sv. Gregor je po starem julijanskem koledarju namreč godoval na prvi pomladni dan, torej 21. marca, a se je praznovanje njegovega godu z novim koledarjem v 16. stoletju preneslo na 12. marec.

Najzgodnejši podatek o šegi spuščanja luči po vodi na predvečer gregorjevega sega v sredino 19. stoletja, vendar je večina pisnih virov iz 20. stoletja. Običaj ni značilen le za Tržič, poznajo ga tudi v Železnikih, Kropi in Kamni Gorici, kjer gregorčke imenujejo »barčice«, ter v drugih slovenskih krajih (Šenčur, Voglje, Brnik, Ribnica na Dolenjskem). Šego so poznali tudi marsikje v Evropi: na Bavarskem v Nemčiji, v Švici, na vzhodu Francije, na Češkem, v Makedoniji.

Opisana šega je nesnovna kulturna dediščina.

Slovensko valentinovo

Si vedel, da je gregorjevo slovenski praznik ljubezni? To je čas, ko se ptički ženijo. Praznik je dobil ime po papežu Gregorju Velikem, ki je živel v 6. stoletju in je veljal za dobrega, celo idealnega papeža in cerkvenega učitelja. Po ljudskem izročilu velja znameniti sveti Gregor za začetnika pomladi. Sončni žarki postajajo vse močnejši, dnevi vse daljši, rastline se začnejo prebujati po zimskem mirovanju in ptički že veselo žvrgolijo. Po starem običaju so se dekleta nekoč na gregorjevo ozirala v nebo. Prva ptica, ki jo je dekle zagledalo, je naznanila, kakšen bo njen mož. Otroci so mislili, da se na dan svoje ženitve ptički tudi gostijo, zato so po drevju in grmičevju iskali pogače. Da bi jih razveselili, so jim ponekod sčasoma starši začeli skrivati priboljške v grme in potem otroke peljali na ta kraj in jih pozvali, da poiščejo, kaj je ostalo od ptičje svatbe.

Viri:

Knific, B. 2015: Gregorjevo. DEDI - digitalna enciklopedija naravne in kulturne dediščine na Slovenskem, <http://www.dedi.si/dediscina/490-gregorjevo>.

<https://www.dlib.si/stream/URN:NBN:SI:DOC-03VDS2OZ/d842e20e-21bc-40f3-b599-a8a9de444995/PDF>

<https://www.visit-trzic.com/prireditve/vuc-u-vodo.html>

<https://www.youtube.com/watch?v=Adim48HURtE&t=65s>